

SZERKESZTIK:
Dr. HUBAY KÁROLY, KESZLER JÓZSEF, SCHÜTZ MIKSA.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.
Évenként 20 iv zenemelléklettel; több arozkép- és képzőművészeti melléklettel.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Váci-utca 3. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: PULSZKY FERENCZ: *Csengery Antal*.
— * * : *Egy norvég szimfónia*. — Irodalmi hírek.
ZENE: BAZAROFF: *Népszerű zenei szimfóniák*. — Zenészi hírek.
SZÍNHÁZ: Színházi hírek.
KÉPZŐMŰVÉSZET: — T — : *A Calciniéri kút*. —
Képzőművészeti hírek.

CSENGERY ANTAL.

Csengery Antal munkáinak öt kötetét veszi most az olvasó közönség fia, Loránd kezéből, mint atyjairánti kegyeletének szép tanúságát. Ismerve olvasó közönségünket, semmi számító kiadó nem mert volna egyszerre öt kötetet a magyar könyvpiacra kiállani, annál kevésbé, miután ezek csak oly cikkek és tanulmányokat tartalmaznak, melyek nem bírnak az újság ingerével, már régebben vagy újabb időkben, hírlapokban s időszakos kiadványokban mind megjelentek s a közönség előtt nem ismeretlenek. Mi inkább azon nagyobb nevezetességű feljegyzések kiadását kívántuk volna meg, melyek a kiegyezés s különösen pénzügyi oldalának történetéről és a horvát egyezkedésekről szólnak, s Csengery Antal irodalmi hagyatékának valószínűleg legértékesebb részét képezik. Miután azonban sokan azok közül még élnek, kikről Csengery emlékirataiban szó van; örökösök, napjainkban ritka diszkrecióval, nem akarta ezeket még most közzétenni, ámbár a történelmi igazság megállapítása tekintetéből az ily feljegyzések kiadása épen akkor legkívánatosabb, midőn maguk a szereplők még képesek az esetleg becsúszott tévedéseket kiigazítani.

Csengery Antal hosszabb ideig nevezetesebb szerepet játszott Magyarország közéletében, sokkal nagyobb, mint a melynek híre volt. Neve csak ritkán fordult elő a parlamenti vitákban; mert azon házbán, melyben a szónoklat aratja a babért, csaknem mindig szóltalanul ült képviselői székén. A szó varázsa nem jutott ugyan osztályrészeül, de azért mégis mindenki elismerte személyességének befolyását, s irányának szabadságát; nem is találkoztott a házbán képviselő, ki jelentéseket,

feliratokat, törvényjavaslatokat jobban szerkesztett volna, mint ő, mert a gondolatnak legszabatosabban megfelelő kifejezést mindig fel tudta találni, mint az írott szónak elismert mestere. E tekintetben nem is akadt semmi vetélytársa; szívesen elismertük jelességét, mely csak Deák fogalmazása mellett szorult le második helyre.

Buffon ismert szava, hogy az irály az ember, teljes mértékben illik Csengery Antalra; irály a valóságos tükörképe jellemének; átgondolt és kimért, világos és átlátszó, higgadt és magvas, szabatos és választékos, kerülve mindazt, a mi fölösleges, távol maradván a dagálytól, nem keresve a szóvirágot, de mindig tiszta, mindig sima, mindig csinos. Csengery egyébiránt nem bizott önmagában, ugyanazért nem tévedt soha ismeretlen utra, körülnézett biztos vezetőik után, ha valamely tárggyal foglalkozott, hangyaszorgalommal elolvasta és tanulmányozta mindazt, a mit erről németek, belgák, francziák és angolok írtak és utánok indult érveléseiben. Belgium volt egyébiránt eszményképe, ehhez kívánta hogy Magyarország hasonlítson, nagyobb szabású szerepet nem képzelt nemzetének. Irátaiban mindenütt találkozunk a művelt európai felfogással, de a mellett még sem érzünk semmi idegenszerűséget, magyarsága mindig kifogástalan, pedig előszeretettel fordította az angol és francia tanulmányokat, s azokat tulajdon munkáiban sokszor szabadon felhasználta, de azért értekezéseiben még sem látszik meg soha, mily nagy fáradságába került ily egyszerűen írni. Alapossága mellett sokoldalúsága valósággal csudálatos; a közgazdasáttal, mely kedvező tudománya maradt, ott van minden politikai kérdés, mely élete alatt nálunk felmerült, ott a történelem, ott jellemrajzai, valóságos gyöngyszemek munkái közt, ott a kritika, mely mindenfelé kiterjed, még a színpadra is.

Szabadelvű felfogásában, lelkiismeretes tanulmányozásában és írásmódjának választékos előkelőségében mindig emlékeztet bennünket a francia doktrinairekre a restauratio idejéből, kik éppen úgy, mint nálunk ő, tanítani igyekeztek, s felvilágosítani a nemzet gondolkodó részét, nem magukkal ragadni a tömegeket; az észhez szólni, nem felizgatni a szenvedélyeket.

A mint maga mindig kerülte a szenvedélyt, úgy másokban is rosszal minden túlzást, minden dagályt, minden phrázist; józanul, hidegen s élesen ítél tárgyakról, eseményekről, emberekről, mint mintaképviselője a művelt középosztálynak.

Ily szép tulajdonságok mellett Csengery még sem volt népszerű, rokonszenvet nem kötött, befolyást inkább csak egy válogatott körre,

nem az összes közönségre gyakorolt, mely ösztönszerűleg érezte, hogy hiányzik benne az, mi rögtöni, hódító hatással magával ragad s fellekkesít, sőt még a higgadt, mindent megfontoló középosztályt is mozgásba hozza; ez a lángész gyújtó szikrája, mely merész kezdeményezéssel képes felkölteni oly eszméket, melyek öntudatlanul nyugodtak a nemzet keblében, s feltalálni a szót, mely kifejezést ad annak, mit mindenki érez. Ily lángész sokszor követ el hibát, de azért még sem hül meg iránta a tömegek forró ragaszkodása, sőt ha a doktrinairek ki is mutatják következetlenségét, s egyes lépéseinek veszedelmes voltát, a nép még inkább bálványozza kedvencét, s még áhitatosabban csügg profétája szavain. Ilyen a különbség a lángész s a talentum közt, — ez rendes időben, rendes uton ér célzt, az mindig uttörő, előkészíti a jövőt, s kihat nemzedékekre.

Ha Csengery munkáit olvassuk, mindehánth megtaláljuk bennök a logikai rendet, a meggyőző érvelést, a nemes irányt, de soha oly szót, soha oly mondatot, melyet az ember többé el nem tud felejteni, mely szájról-szájra kél, s fentartja magát még akkor is, mikor elfelejtettük az alkalmat, mely azt megszülté.

De ha Csengery nem is volt egyike azon elsőrendű férfiaknak, kik a nemzetet, vagy annak egy hatalmas pártját vezetik, s bélyegöket reá ütök egy egész nemzedékre, élete és működése folytonos jótékony hatással maradt mindazon körökben, melyekkel kapcsolatban állt. A befolyás, melyet az országgyűlésre, s különösen Deákra gyakorolt, eléggé ismeretes, ugymint fáradozásai, melyekkel az akadémia pénzügyeit rendezte, s annak könyvkiadó vállalata által a tudományt s a külföld komoly irodalmát az olvasó közönség értelméhez közelebb hozta. A földhitelintézet neki köszöni példás szervezetét, de mindezeknél maradandóbb s valóban felejthetetlen érdeme a fővárosi iskolákra fordított szakadatlan gondja, melynek legszebb gyümölcsét Budapest lakosságának egy emberöltő alatti megmagyarosodásában élvezzük.

Csengery nem tartozott közéletünk népszerű alakjai közé, de egyike volt azoknak, kik mindennapi szüntelen fáradozással sikerrel mozdítják elő a nemzet haladásának s felvilágosításának nehéz munkáját, ugyanazért hazánk jelen korának egykori történetírója nem fogja jelesein sorából kifejejteni Csengery nevét, habár kortársai a mindennapi viták zavarában már most is ritkábban emlegetik, mint megérdemelte.

PULSZKY FERENCZ.

EGY NORVÉG SZÍNŰ.

IBSEN HENRIK »Nora«-ja.)

A minap majdnem valamennyi budapesti napilap rövid újdonságban azon hirt hozta, hogy a norvégok jelenleg egyik legkedveltebb színműírója, **IBSEN** Henrik új színművön dolgozik. Björnson színművén a »Csöd«-ön kívül a mi színházi közönségünk alig ismeri az északi modern Thalia termékeit, pedig Németországban ugyancsak en vogue van az északi kultúra. Ugyancsak Németország első színpada napok óta hirdeti már, hogy a »Csöd« igen gondos betanulással kerül a bécsi közönség elé, és az a körülmény, hogy az említett színmű a »Stadttheater«-ből a »Burg«-ba avancirozott, csak erősíti az állítást, hogy a Nordland divatra kezd kapni. Sinding Otto a virharos, szírtes fjordok és a komor norvég jégmezőkön játszó jelenetek époly mély, mint poetikuss kedélyű festője nagy népszerűsége tett szert egész Németországban és Molbech »Ambrosius«-a nagy tetszés között vándorolta be a német színpadokat. A költő országok költői és képzőművészei igen tehetséges és jelentékeny utódokkal bírnak. Thorwaldsen dícsőségét kétségkívül Sinding veszi át. Az »öreg« Holberg és a romantikus Hertz Henrik színművei ugyan a színpadról a könyves polcra kerültek, hol a régi sikereket a feledés vastag pora borítja.

De Holberg és Hertz utódai: **MOLBECH**, **BJÖRNSSON** és **IBSEN**, ugyancsak a fiatal **BENTSON** is legújabbán nagy feltűnést keltenek társadalmi színműveikkel és ők látják el a honi színpadokat repertoire-val. Molbech még kezdő; de oly kezdő, kinek mindjárt első darabja határozott coup volt, mintegy kedvező auguriuma egy megnyílt szép pályának. Björnson a legelőkelőbb, ő a már megállapodott empirista; hiszen neki már bukott darabja is van; Ibsen pedig a legérdekesebb az északi triászban. Hajlandó vagyok hinni, hogy lapjaink ezen felületes megemlékezése előjele a közönség és a színházi körök nagyobb érdeklődésének Ibsen iránt és a »Harmonia« olvasóinak tetszésében vélek eljánni, midőn a fent említett incidens alkalmából Ibsen egy színművét teszem megbeszélésem tárgyává, mint olyat, mely aktualitásánál fogva e lap keretébe beillik.

A »Nemzet«, melyből a többi lap vette a kis újdonságot, Ibsent mint a »Nora« szerzőjét említi. Igen helyesen. Ibsen bizonyára jobb darabot is írhat még, mint a »Nora«. De sajátságosabbat, olyat, mely írói pályájában bizonyos precízírozott álláspontot jobban jellemezne, soha; úgy hogy Ibsent Norától különválasztva említeni nem is lehet. Ime »Nora« tartalma:

Nora — a darab hősnője, — nyolcz év óta Hellmer ügyvéd nejje. Házasságuk első évében a férj vesélyesen megbetegedik; Olaszországba kell üdülest keresnie. De Hellmer szegény, az utazásra hiányzik a pénz. Nora előteremtí azt, elhittetvén férjével, hogy apjától kapta; tényleg pedig Güntheről vette fel kötelezvényt, melyen apja aláírását hamisította. Tehát Nora nagyon szereti férjét és bűne fensőbb motivumból ered. De ő oly derült kedélyű, oly naiv és főleg oly gondatlan, hogy nem is ismeri bűne nagyságát, jobban mondva nem is törődik vele, hiszen az ő bűne nem is bűn, hiszen Robertje iránti szerelemből hamisított; ez így jól van; az a rossz asszony, ki férje életéért nem hamisít váltót. Majd megfizeti a tartozást! Természetesen Hellmer felgyógyul, hazajön és az első felvonásban egy nagy pénzintézet igazgatója lesz. Boldogok mindketten. Karácsony este van és Ibsen a nézőt egy végtelenül kedves családi idyll elé állítja, melyben Nora alakja a legelragadóbb tulajdonokkal tündöklök. Ezt az idylli boldogságot zavarja meg Günther a hitelező, egy kalandos múltú elzüllött zűgprókátor, kit az új igazgató állásától felfüg-

gesztett. De épen ez az állás kell Günthernek, hogy vele multjának egy sötét pontját elfedje. Ezen állás visszanyerését kéri Norától, illetőleg azt, hogy Nora eszközölje ki férjétől, mert különben előmutatja a kötelezvényt. Nora nem ad határozott választ és Günther azzal a fenyegetéssel távozik, hogy »ha még egyszer kitaszítják a társadalomból, nem lesz egyedül«. Ennyit tudunk meg az első felvonásból. A várakozás nagy mértékben fel van kelve. Kétségkívül igen jó expositió.

A második felvonás tartalma röviden az, hogy Nora nem bírhatja férjét rá Günther visszahelyezésére; kérésének okát persze titokban tartja. Erre Günther kijelenti, hogy Hellmert levélben értesíti neje bűnéről, a mi a harmadik felvonásban meg is történik. Ezalatt azonban Günther Linden asszony által, kit régóta szeret, megtérítetik és Hellmeréknek már nem akar ártani, még a végzetes levelet is olvasatlanul akarja visszakérni Hellmertől. Ezt meg Lindenné, — a dea ex machina — nem engedi, mert szándéka a levél által a hitvestársak között függő sötét titkot eloszlatni. Nora kétségbeesetten próbálja férjét a levél elolvasásában, ha nem is épen mindenkorra, de legalább egyelőre gátolni, hogy a katasztrófát elodázza, — a mi egy lázas, élére állított és kevésbé színpadképes jelenetben talált meglehetősen idegenszerű kifejezést. A levél rendeltetése helyére jut és Nora a halál gondolatával kezd foglalkozni. Hellmer kétségbe esik és rémületében ép oly kiméretlenül mint gyáván sújtja szavaival a boldogtalan Norát.

De a dea ex machina is működött. Günther Lindenné befolyása alatt visszaküldi a kötelezvényt és Hellmernek ismét minden jó rendben látszik. És itt kezdődik Nora tragédiája. Ő férjétől a baj beálltával »valami csodálatosat« várt, és az nem következett el. A csalódás hideg érzése futja át lelkét. Férje, kiért ő vétkezett, oly idegennek látszik most előtte! A helyett, hogy nejt, a tapasztalatlan naiv gyermekét a férfi erős kezével a tömkelegből kivette volna, kétségbeesett saját sorsán; magára hagyta a szegény nőt a felidézett bajjal; és midőn a baj elmúlt, ismét a régi. De Nora ekkor már nem a régi Nora. Férje magatartása a szerencsétlenségben szerelmének a halálódófést adja. Egy jelenetben, melyben Ibsen a dialog mesterének bizonyul, Nora kijelenti, hogy már nem szereti férjét és elhagyja házáat annak a férfinak, ki a nővel nem él, hanem játszik. Hellmer elég nevetésgesen és gyerekesen kérésre fordítja a dolgot, de sikertelenül; Nora megy, dolgozni, »élni tanulni« és erre a függöny legördül; Ibsen befejezte színművét.

Nora a legcsodálatosabb női alak, melyet modern színműíró valaha színpadra vitt; hozzá hasonlít az utolsó évek színi irodalmában hiába is keresünk. Oly bájos és tökéletes, oly csábító, hogy magát a mestert is félrevezette és drámaírói hibára csábította. Ibsen maga is annyira el lehetett fogulva ezen alakja iránt, hogy a kedves hősnő iránti gyengeségből mindent arra pazarolt és semmit színművére. Azt még nem lehetne főbenjáró bűnnek felróni, hogy a többi alak a cselekvényre befolyási képtelen, de igenis, nagy hiba az, hogy a Nora jelleméből eredő cselekmény indult, halad, emelkedik, de nem végződik be. És ez a baj. Midőn sikerült a dráma culminációpontját elérni, midőn a drámai lüktetés a legerősebb, a szerző elejti az egész színművet. A drámai élet fonálát a legördülő függöny vágja ketté. A nagy kérdés fel van vetve, de nincs megoldva, mintha a társadalmi színmű nem is mind a kettőt célozná. És mi lesz a háromfelvonásos színműből? Egy dialogizált jellemrajz, Nora jellemrajza három felvonásban; erre pedig más műfaj sokkal alkalmasabb lett volna, mint a színmű. S legszembe-tűnőbb az, hogy a három felvonásban kényeztetett és dédelgetett kedvenc a színmű végén a szerző által, mostoha gyermekként, elejtetik.

Ez persze igen kényelmes módszer, mert a drámaírói apaságtól és annak gondviselő terheitől, kötelességeitől könnyebben, mint így, szabadulni nem lehet. Nora pedig a sovány cselekvés egyedüli hordozója; midőn Ibsen róla lemond, lemond a cselekményről is. Az ily szépen koncepiált alak megkívánja, hogy érdeklődjünk iránta; a már függöny mögött lévő költői alak iránt pedig érdeklődnünk többé nem lehet. A harmadik felvonás végén jön Nora arra a tudatra, hogy ő nyolcz éven át nem élt, hanem játszott, őt magát pedig férje nem úgy szerette, mint ő gondolta, hanem szintén csak játszott vele. Babaország volt az élete, az családja, és a legnagyobb baba volt ő maga. Ez oly fájdalmas érzést idéz elő e bájos lény lelkében, mely bűnhődését és szenvedését a legmagasabb tragikum consequentiájaként képes megértetni. Egy vélt világ boldogsága hamis szemfényvesztésként áll előtte; a mult, semmissége; az új életben való magányosság és elhagyatottság kínos előérzete marcangolja Nora lelkét. Mi látjuk a szegény nő szenvedését és öntudatlanul a következő felvonásra kezdünk gondolni. És mit tesz a szerző? — Semmit. Bevégzi darabját. A nézőnek pedig a találgatás kellemetlen érzése marad. Visszatér-e Nora családjához, ha bekövetkezik Hellmer részéről a »csodálatos valami«. Ő maga (Hellmer) reméli, de ügyefogyottsága vajmi kevés garantiát nyújt erre, sőt többé el sem hihetjük e gyenge embernek, hogy egy Norát másodsor is képes lesz megérdemelni. A publikum elhagyja helyét a színházban és arra a meggyőződésre jut, hogy az ethikai igazságszolgáltatásnál a bíraskodás gyakorlata nem ő reá, hanem a szerzőre tartozik. És ez süti Ibsen darabjára a *bevégzetsétség* bélyegét.

Midőn ezt kimondjuk, nem szabadulhatunk a sajnálat bizonyos érzésétől. Az a sok kitűnő anyag, mi e színműben fel van halmozva, jobb szerkezetben maradó értékű színművet szolgáltatott volna. És midőn látjuk, hogy Ibsen nemcsak »Norá«-ban esik e hibába, továbbá, hogy írói társai között többen, még maga az otthon klasszikai jelentőségű Björnson is hasonló bajban szenved, fel kell tennünk, hogy ez irány a legújabb kinövése a »Norden« színműirodalmanak, melyet exotikus specialitása és talán a praegnans nemzeti sajátosság feltűntetésére irányuló törekvés sem tud kimenteni. Mi azt mindig csak mániának fogjuk nevezni és annál inkább, minél gyakrabban ismétlődik. Az ilyen hiba mellett (mely még akkor is az marad, ha öntudatos is) az erő, az alakok erőlyes jellemzésére való törekvés, a jó dialogus és egyéb tényezők sem tudják a színművet a félsiker kétes dícsőségétől megmenteni. Pedig ez utóbbiak dolgában ugyancsak erős Ibsen. Az egész darabon egészséges realizmus vonul végig és pedig könnyed és elmesézős kezelésben, csupán külsőségekre szorítkozva. E tekintetben csakis Sienkiewits-essel, a lengyelek nagy novellistájával bírom összehasonlítani. Egy pár genialisan oda vetett vonás és tudjuk, hogy mit czéloz. Innen az alakok nagy népszerűsége otthon, de még inkább Koppenhágában, hol Ibsen darabjai még előbb látnak lámpavilágot, mint a saját édes honában. Legnépszerűbb a dr. Brandt, Hellmerék házi barátja, kinek jellemzésében Ibsen nemcsak humorisztikus, hanem szellemes és pikáns is egyszermind. Sikerült Lindenné asszony és Günther is. Mindkettő a kor gyermeke, mindkettő erőteljes váz a realiztikus jellemzés coloritájával minden ízükben. Az egyik az emancipáció légkörében az önállóság felé való törekvésben bizonyos erkölcsi magasztalat ér el, a másik a modern társadalom nagy érdeklődésében elbukik és mélyen süllyed, midőn a költő megszája és egy kis régi szerelem segítségével a purgatóio processust rajta véghez viszi. Mesteri a dialogus is, mely lapidaris formájával hat; nincs abban egy szóval sem több, sem kevesebb a kellőnél; fordulatokkal

nem kaczerkodik; egyszerű, de találó nuance-okkal van telve. Ibsen kerüli a szellemeskedést, habár a szóelcztől nem idegenkedik, (pl. Capriciosus Caprii leány).

Igy mutatja meg Ibsen, hogy miképen lehet jó ingredienciákkal rossz ételt főzni.

**

IRODALMI HIREK.

— RÁKÓSI JENŐ a napokban egy népdramát fejezett be. A darabban, mely őt képből áll, sok a rendkívül hatásos jelenet. Tártyánál fogva e darab irodalmunkban egész újnemű. A dráma a népszínházban kerül színre és a fő női szerepet benne HEGYI Aranka k. a. fogja játszani.

— TÖRTÉNELMI ÉLETRAJZ-GYŰJTEMÉNY. A magyar tudományos akadémia történelmi bizottsága folyó évi költségvetésében 1000 forintot irányzott elő egy oly gyűjtemény megindítására, mely a magyar történet kiválóbb alakjainak életrajzeit foglalja magában, a tudomány színvonalán álljon s eredeti kutatásokon alapuljon, de egyuttal vonzó feldolgozásban, a nagy közönség számára kellemes és tanulságos olvasmányt nyújtson. A történelmi bizottságot ebben az elhatározásában az vezette, hogy a biográfiai forma legalkalmasabb egyes korszakok történetét úgy mutatni be a közönségnek, hogy ez egyszerre ismerkedjék meg a korról és jelentősebb szereplőivel; vezette továbbá az a tapasztalat, hogy a jól kidolgozott biográfia a közönségnek is kedvező olvasmányt képezik s végre vezette az a körülmény is, hogy ma már oly számos és hivatott erővel rendelkezünk, a kiktől évenként több életrajz megírására számíthatni. Ez eszme a történelmi társulatban is tárgyalásra került, a közgyűlés kimondotta, hogy hivatásánál fogva és anyagi erejéhez mérten részt kíván venni az akadémia fentjelzett működésében, mihez képest a választmány legutóbb tartott ülésében kimondotta, hogy a tervezett »történelmi életrajz-gyűjtemény« kiadásához a maga részéről 500 frttal járul s egyuttal kiküldött Fraknói Vilmos, Pauler Gyula és Szilágyi Sándor tagokból álló egy bizottságot, hogy az akadémia történelmi bizottságával egyetemben a szerkesztés és a kiadás módjait megállapítsák s a szerkesztésre a történelmi társulatnak megfelelő befolyást eszközöljenek ki.

— A NEMZETI MUZEUM LEVÉLTÁRA közelében Kossuth Lajosnak 16 darab érdekes és nagybecsű levelét szerezte meg, melyek az 1844—1846. évközből származnak s mindmégannyian báró Wesselényi Miklóshoz vannak intézve. E levelek, melyek némelyike lapokra terjed, fontos és becses történelmi adatokat tartalmaznak, igen élénk világot vetnek a 48-as eseményekre s egyszersmind kiegészítik a muzeumi levéltár e nembeli gazdag gyűjteményét.

— PAILLERONT, »A hol unatkoznak« és »A szikra« íróját mult heti csütörtökön vették fel az akadémiaiba. Előszöről, Charles Blanc híres aestheticusról (Louis Blanc történetirő fivérééről) tartott igen szép emlékbeszédet, melyben a német aestheticáról is szólt; de azzal, a mit erről mondott, csak azt árulta el, hogy a német széptant nem ismeri valami alaposan.

— A FRANCZIA AKADÉMIA e héten tartott tagválasztó ülésében ABOUT EDMONDOT választotta meg 17 szavazattal, Coppée ellenében, ki 14 szavazatot kapott.

— HOUSSAYE ARSÈNE fölötté érdekes munkát ír Rachelről. Senki sem hivatottabb e munkára, mint ő, ki meghitt barátja volt a nagy művésznőnek és egész csomó érdekesnél érdekesebb levélnek van birtokában, melyeket Rachel hozzá intézett.

— VICTOR TISSOT »A szerelmes Németország« cím alatt új művet adott ki, mely

nem éppen gyűlölködőleg szól a németekről, sőt a szászokról kedvezően is nyilatkozik; Tissot leginkább Drezdával foglalkozik s a drezdai nőktől éppen el van ragadtatva. »Altalában izlés és mérséklet jellemzi öltözködését. A drezdai, valamint a párisi nő, még egy szőlőlevélből is kellőképp föl tudná magát ruházni. Aztán meg van benne az a könnyűség, hogy tudja viselni a ruháját. S ez a könnyűség adja meg kecsességét. A berlini nő, a ki majmolja a párisiakat, mindig német marad. A drezdai nő első sorban nő. Érzik róla, hogy örül annak, ha nézik, ha tetszik.« — Szegény Tissot! Mikor gáncsolta a németeket, azt mondták róla, hogy hazud. Most, hogy dicséri őket, szintén azt fogják mondani.

— DUMAS SÁNDOR nem rég leleplezett emléksobrának talapzatán, munkáinak címei között a »Nesle-i torony« is olvasható. Tudvalevő, hogy e drámát Dumas Gaillardet-val együtt írta. Most Gaillardet özvegye azzal a követeléssel lép elő, hogy a »Tour de Nesle« címet vakarják le Dumas szobrának talapzatáról, mert azt a darabot az ő férje és nem Dumas írta. A jó asszony azzal fenyegetdik, hogy pört indít, ha nem engedelmessékednek fölszólításának. A multkor, midőn a »Nesle-i torony«-t Párisban előadták és Dumas nevét a színlapon Gaillardet neve után hirdették, ifjabb Dumas Sándor akart pört indítani az özvegy ellen, mert, mint mondá, a darab az ő atyjáé és nem Gaillardet-é. Ime az irodalmi collaboratió átká. Ezeket a pöröket minden közös darab előadásának alkalmából újra meg lehetne kezdeni.

— LAUBE HENRIK a mult héten olvasta föl barátai körben Grillparzer életrajzának első részét, mely a költő magánviszonyairól szól. Laube tárgyilagosan és alaposan tárgyalja a költő életét és igen vonzóan adja elő történetét. A mű Cottánál fog megjelenni.

— TENNYSONNAK 1500 forintot fizetett egy amerikai szépirodalmi folyóirat tiszteletdíj fejében egy költeményéért, melynek címe »Rigó«. Egy amerikai hírlap megjegyzi: »Egy rigó a vásáron 7 centbe kerül. Ez is mutatja, hogy egy drága költemény megírásához milyen kevés értékű nyers anyag szükséges.«

— AZ OROSZ TUDOMÁNYOS AKADÉMIA f. hó 10-iki ülésében tartott beszédeket az orosz kormány nem engedte egész terjedelmükben nyilvánosságra hozni, mivel a szónokok egyike arról beszélt, milyen nehézségekbe ütközött Oroszországban Turgenjew és hogy ezek miatt volt kénytelen Turgenjew külföldön élni és munkái nagy részét ott írni.

NÉPSZERŰ ZENECÍMZÉSEK.

III.

Bach főmester műveire nem eredtek alkalmi elnevezések. Scarlattti Domenico zongoraművei közt a »Katzenfuge« a fekete billentyűkön való furcsa mozgásától kapta nevét. Nem tudjuk, vajlon földie nem találtak-e fel sok egyéb más művére is efféle címzéseket; de valószínű, mert az olaszoknál és a franciaiknál igen szokásosak eme jelzések. — Különös, hogy az összhang nemtője, Mozart, művei közül oly kevés nyert népszerű címzést, s a használtak is többnyire az ajánlás személyének neve után készültek. Ilyen a »Hafner-musik«, melynek indulóját a szerző nagyon kedvelte; e zene egy nagy hangszeri suite volt, melyet Hafner

Zsigmond gazdag polgármester Erzsébet leányának Spath ural 1777-ben való egybekelésére írt; azt Hafner-szinfoniának is idézik; a 8 részű mű (D-dur) címe »Serenata per l'opozalizio del Sgr. Spath Colla Sgra. Elisabeth Hafner«. Ily fajtájúak a Mozart leveleiben leírt »Andrette-zene« s a »Lodron-Nachtmusiken« (gf. Lodron Lipót testőrségi kapitánynak ajánlva). A zongoraváltozatok közt a »Fischer-változatok«, Fischer zenész egy menuettojára írva, akkori nagyon népszerű bravura-darab volt. A »Stadler-Quintett«, A-durban, mely vonósnegyes és bűgösipra van írva, úgy szintén a bűgösipra írt »Stadler-concert«, Stadler Antal jellemtelen zenésznek volt ajánlva, ki, mint Mozart életrajzából tudjuk, amyszor visszaélt a mester jószágával. — Szinfoniái közt a C-durbeli »Fupiter-szinfonia« a legismertebb; a cím keletkezését nem jegyzi fel egy írója sem. A »francia vagy párisi szinfonia«, 1778-ból D-durban (Peters kiadásában az 5-ik), mely Párisban a Le Gros concertis spirituelleri számára készült, Mozart leveleiben bőven leíratott (Jahn, II. 283.) s érdekesek a felvilágosítások, melyeket ott a mű egyes részletei szerzése iránt nyújt. — Nem ismeretes nálunk a »londoni szinfonia« Es-durban, André jegyzékében 104-ik folyó számmal ellátva; három részben van írva, s nem tévesztendő össze a nagy Es-dur-szinfoniával. — Az Andrénál 213 számmal jelölt, 1788 febr. 25-én D-durban írt zongoraversenyt »Könnyűs-concert«-nek hívják, mert Jahn szerint (IV. 52. l.) 1790-ben a frankfurti koronázási ünnepélyek alkalmánál játszta szerzője; mások szerint azonban akkor nem ezt játszta volna, hanem az 1784. december 11-én F-ből írottat (André, 207.), melyet néha op. 44. alatt adtak ki. Vonósnegyesei közt a »Haydn-négyesek« — Haydn Józsefnek ajánlt 6 négyes, — s a »Frégyes-Vilmos-négyesek«, — a porosz királynak ajánlt három négyes, — e czímen bőven ismertek. Említjük még a vonósnegyesre s két kürtre írt négyrészi divertimentót, melyet állítólag ő maga »musikalische Spass«-nak címzett, mely Heckelnél Mannheimban — a zsebpartitúrák kiadójánál — a hatosok közt, a berlini Schlesinger-nél pedig »Bauern-sinfonie« címmel, (mely Berlinben divott) megjelent.

A »Don Juan« operában Ottavio áriája Buchbinder-Aric cím alatt ismeretes, a mi nem egyéb, mint a kezdő szavak »Ein Band der Liebe« tréfás összefűzéséből eredt címzés.

Hogy Mozartról egyéb címzések nem képződtek, annál különösebb, mert ő sem számozván meg műveit, igen kívánatos s alkalmas volna azokat, gyors tájékozás végett, ily utólagos elnevezésekkel idézteni.

Händel ismert »Blacksmith«-változatainak története igen kérdéses alapú; különben eredeti címük, mely alatt nyomattak, állítólag »The harmonious blacksmith«. Nagyobb zenekari vállalatok néha felélesztik őjjei zenének előadását, köztük az udvar számára gondolatások s tűzijátékok alkalmára irtakat, melyek »Wasser-musik« és »Feuer-musik« nevek alatt idéztetnek.

Schubert nagy zongora-ábrándja, mely »a vándor« című éneke után készült, »Wanderer-fantasia«-ként közkézen forog, D-moll vonósnegyesét, mely »a halál s a leány« című éneke változatos témáját képezi, a »Der Tod und das Mädchen-Quartett« címmel illetik. Ep így zongora-ötösét a »kecsége«-dallammal a »Forellen-quintett« névvel. Hogy B-dur szinfoniáját mért hívják »tragische«-nek, sehogy sem állapítható meg.

Dussek a »Fagó-rondó«-ját s »Abschieds-Sonate«-je e címéit maga jegyezte francia nyelven e művekre (la chasse; les adieux; utóbbi Párisból való távozása után írta). — Hummel »septuor militaire«-je eredeti című, úgy látszik; a »militaire« epitheton nyitányra, ábrándra, szinfoniára, zenei tableaura, versenyre több zeneszerző használá (Mendelssohn, Litolff, Schubert, Dussek, Liszt stb.). — Weisiger »Dernière pensée musicale de Reiser«

lassú keringője eredeti felírású, s csak eszmei címzés.

Hirschbach »Faust-quartett«-jei, szakkörökben ismert vonósnégyesek, motto-ikról neveztetnek így, melyeket szerzőjük a tragédiából mindegyikük elé irt. Wolff pályanyertes »Preistrío«-ját jól ismerik.

A régi olaszok s francziák, okosan, gyakran maguk címezték műveiket, s ha idővel el is maradtak a felírások, az idézés megmaradt a régi módja szerint. Tartini, például »Ombra cara« (kedvesének ajánlva), »Dido« »Ol trillo del diavolo« nevű, Leclair (6-ik szon. C moll) és Gaviniés (F moll) »Le tombeau« című szomorú hangulatú szonátákat, Boccherini (op. 13, 2-ik sz.) »L'Ucchiara (la volière)« — vadászcenét, madárénekek-utánzásal — című vonósötöst irt; utóbbinak egy, címfelírásos részekből (ave Maria, della Varrò chiesa, la retina) álló vonósötöst »la musica noturna di Madrid« néven idézik; tán eredetileg e cím is tőle való. Couperin zongoraművei is címmel idéztetnek: les abeilles, l'enchanteresse, stb.

Spohr 8-ik hegedűversenye »die Gesangs-scene« néven ismeretes; címe »Concerto in modo di Scena cantante«. Általában az újabb szerzőknél, kik rendes opus-számozással látják el műveiket, a közönség kevésbé szorult ily kíséretre, mely az idézést könnyíté. Azért van azonban majd minden új romantikusnak egynehány kiváló vagy középszerű szerzeménye, melyet szokás szerint látnak el névvel. Ilyenek: Mendelssohn C-durbeli »Trompeten-ouverture«-je, 3-ik szinfoniája a »Schottische v. Victoria-sinfonie«; 4-ike, a Saltarelloval, az »Italienische Sinfonie«; a »Lieder ohne Worte«-ből a 3-ik A-durban »Jagdlied«, a 33-ik E-mollban »Trauermarsch«, a 30-ik A-durban, »Frühlingslied«, a 34-ik C-durban, »Spinnlied« (Angolországban: »the bee's Wedding«, a méh nászünnepélye) neveket kaptak. A második gordonka-szonátát »Mitternachts-Sonate«-nak hívják, az »adagio komor hangulata és a benne előforduló tizenkét mély óratűtés nyomán.

Schumann »Ouverture, scherzo és finale« című művét röviden »Sinfonetta«-ként idézik; az első, B-dur szinfoniáját »Frühlings-sinfonie«-nak, a második, C-durból, »Schwedische v. Oscar-sinfonie«-nak, a harmadikat, Es-durból, »rheinsche Sinfonie«-nak hívják.

Chopin norturnója, op. 9. 2-ik sz., »Seufzer-norturno«-nak; az op. 14. 1. sz. Des-dur keringő rövid tartama miatt »Minutenwalzer«-nek, 5-ik mazurkája (op. 7. 1. sz.), melyet Varidot-Garcia asszony énekelt, »Viardot-mazurka«-nak hivatik.

Volkman 2-ik sz. B-durbeli szinfoniáját »die russische«-nek nevezik Németországban. — Rossini hat vonósnégyese közül a második »la tempesta« névvel illetik, emlékezéssel a »sevillai borbély« zivatarára. — Csajkovszky második vonósnégyesét, melyet Laub szellemének ajánlt, s mely az orosz egyház sirénékét felhasználja, röviden a »Grabgesang«-nak idézik. — Rubinstein Miklós nagy C-dur etudejét, zongorára, mely külön jelent meg Seuf-nél Lipcsében opus-szám nélkül, dissonanciánál fogva »falsche Tasten-etude«-nek nevezetik.

A modern operairodalomból is idézhetünk egy-két ide vonatkozó példát. Meyerbeer »Pröfétá«-jában a harmadik felvonásbeli Fides-ariát elkeresztelték a »Bettler-Arie«-nak, a mi nem szorul magyarázatra. Verdi »Trovatore«-ja negyedik felvonásbeli tenoráriája a »Fleischhacker-Arie« cím alatt hirhedt.

Ezzel befejeztük kísérletünket, mely tán arra indítja egyik-másik búvárt, hogy ezen zenetörténetileg nem érdektelen adattár öregbítését minél teljesebben kiegészítse.

BAZAROFF.

ZENÉSZETI HIREK.

~ A BUDAPESTI ZENEKEDVELŐK EGYLETE f. hó 28-án a vígadó nagy termében tartandó hangversenyében a következő zene-művek fognak előadni: MENDELSSOHN, »Walpurgis-ij« cz. balladája, ének- és zenekarra; VOLKMAN »gordonka-hangversenye«, előadja HEGYESI Lajos; KRUG Arnold »La Régime Arrilouse« cz. karének műve; végül HAENDEL-től a »100-ik zsoltár«. Ezen hangversenyen nemcsak az egyleti tagok, hanem az egyleten kívül állók is vehetnek részt, a mennyiben az ülőhelyek egy része a nagy közönség számára van fenntartva. A hangverseny műsora oly gazdag és változatos, hogy e derék zeneegyletnek ez újabb művészi vállalkozása tovább ajánlatra nem szorul. Hiszszük, hogy a fővárosi zenekedvelő közönség tömeges részvét által meg fogja mutatni, hogy az egylet nemes törekvéseit méltányolni tudja és támogatni akarja.

~ A KÉK FERI operette első előadását a népszínház igazgatója elhalasztotta abból az okból, hogy a »Rip van Winkle« még folyton tele házakat csinál.

~ NÁDAINÉ asszonyt, a nemzeti színház volt énekesnőjét, a bécsi opera igazgatósága két évre szerződtette soubrette-szerepekre.

~ A PÁRISI »SOCIÉTÉ D'AUDITION ET D'ÉMULATION MUSICALE« következő díjakat tűz ki: Hangversenydarabba hegedűre vagy kürtre és zongorára, egy vagy több részben, mely ne tartson tovább hat percnél, »broncé-érem« mint egyetlen díj; ugyanily egyetlen díjban részesül egy nocturne két női hangra zongorakísérettel; hazafias énekre két vagy három versszakban (kar vagy refrain) zongorakísérettel, tartama egész nyolcz percig, nagy broncé-érem van kitűzve; ugyanily díjban részesül egy vigjáték egy felvonásban, versben vagy prózában, két egész négy személyvel, ne tartson tovább harmincz percnél.

~ PÁRISBAN CASADESSUS egy készüléket szerkesztett, »le compateur de transposition musicale«, mely zenédarabok transponálását egyik hangnemből a másikba megkönnyíti az által, hogy a szükséges kulcsot és előjegyzést mutatja.

~ PÁRISBAN COLONNE hangversenyeiben MASSENET egy zeneművét adták elő: »Scènes alsaciennes«, melyben az elzasi népcélethől merített jelenetek nyemek zenei kifejezést. Különösen dicsérik a szerelmi kettőt »Sous les tilleuls« (»a hársfák alatt«), gordonkára és klarinétre és az utolsó tételt: »Vasárnap este«, mely eleven ritmikája és változatos dallamaival gyönyörű zeneképet ad.

~ UNION INTERNATIONALE DES COMPOSITEURS. Ez a címe egy Párisban legutóbb REYER elnökléte alatt alakult társulatnak, mely feladatává tette, a német zeneünepélyek mintájára élő francia és idegen zeneszerzők műveiből a Trocadero-palotájában évenként előadásokat rendezni. A folyó évben 6 ily zeneünepély lesz és pedig április 13. és 17., május 1., 15., 20-én és június 12-én. Az előadásokat Benjamin GODARD, vagy maguk a szerzők fogják vezetni. Az idegen zeneszerzők közül már felvették: TSCHAIKOWSKI, BOITO, LE BORNE, NIELS GADE, BRUCH, SMETANA és SGAMBATI.

~ LECOQ-nak egy új operette-jét adta elő a párisi »Théâtre des Nouveautés«; »L'Oiseau bleu« (»a kék madár«), szövegét írták Clivot és Durn. Zenéje tetszett, bár némely helyen erősen reá vall Lecoq régből műveire, különösen »Girolfé«-ra. A szereplők közül Ugalde k. a. tűnt ki leginkább.

~ FRANZIAORSZÁGBAN is kezdik WAGNER műveit kellőleg méltányolni. A Châtelet-hangversenyek egyikében a »Tannhäuser«- és a »Lohengrin«-nyitány, valamint a »Walkürenritt«-nagysikert arattak, szintugy a Lamoureux-hangversenyben a »Bolygó Hollandi«-nyitánya. A Conservatoire hangversenyein is újra elő-

vették a »Tannhäuser«-nyitányt, mit a kritika is helyesel.

~ GEWAERT, a brüsszeli zenede igazgatója egy új operája fog legközelebb előadatni a »Théâtre de la Monnaie«-ben. Címe: »Pertinax, empereur d'Orient«. A szöveggönyv szerzői Alfred BLAU és Louis de GRAMONT.

~ LIPCSÉBEN JOACHIM kamara-zeneestélyt rendezett, melyen többek közt egy újdonság, HERZOGENBERG H. G-dur-vonósnégyese adatott elő. Ritkán sikerül zeneszerzőnek oly tökéletesen kifejezni azt, a mit akart, mint e műben, melyben valóban nehéz egyiket a négy rész közül különösen kiemelni, mint legjobbat. Gyönyörűen feltalált gondolatai a legnagyobb keresetlenséggel alakulnak egy harmónikus egészszé, mely annyira megfelel a vonósnégyes természetének, hogy még legeredetibb kapcsolataiban sem lehet megütközünk. Az érdekes mű legközelebb nyomtatásban megjelen.

~ RUBINSTEIN oratóriuma »A bábéli torony« nagyszerű hatással adatott elő Lipcsében a szerző személyes vezénylete mellett. Ez is azon számos művek közül való, melyet érdemes volna a budapesti zeneközönségnek is bemutatni, miután már az egész világot bejárta.

~ A DREZDAI kir. zenekar egyik symphonia-hangversenye újdonságokul bemutatja KRUG Arnoldnak »Othello«-hoz irt »symphonikus prologus«-át és SAINT-SAENS második (A-moll)-symphoniáját. KRUG jeles tehetségét élénk feltaláló képesség és kiváló technikáj ügyesség jellemzi; a képzetet elé határozott képeket állít; a szerelmi motív, »Jago«-sötét álálkodása Othello körül, Othello féltékenységének kitörései félreismerhetetlenek. Csak a néha túlságos realistikus színezet ellen lehetne itt-ott kifogást tenni. — Saint-Saens meglepően otthonos, úgy a régiebb Bach-féle, mint az újabb német zenében. Minden részlet simán és finom pointrozással van kidolgozva, csak-hogy a mesterkélttség, a raffinement néhol nagyon is világosan mutatkozik. Legjobban veszi ki magát az egyszerű és jó hangzású Andante.

~ A DREZDAI hangversenyek ezidei sorozatában több nevezetes művész hallatta magát, kik közül első sorban WILHELMJ tűnik ki, a ki jelenleg JOACHIM mellett a hegedűművészek élén áll. Hangja főleg nagyságával kelt bámulatot, ércz- és harangszerű jellegével pedig a szellemileg áthatott styl tünteti fel. Wilhelmj azon művészek közé tartozik, kiket legjobb zenekarkisérettel hallani, mert hatalmas előadása nagyobb jelentőségű háttért kíván, mint a szegényes hangú zongorakíséretet. Nevezetesen az ő »Siegfried átirata«-ja, e bájos, méléző szerzemény élénken megkivántatta a zenekari hangokat. Wilhelmj csodaszzerű költőiességgel játszotta e darabot, páratlan, káprázató technikáját bemutatta az »Olasz suite«-ben és a »Magyar rhapsodiában«.

~ DREZDÁBAN a »Tonkünstlerverein« utolsó gyakorló estélyén egy ottan élő zeneszerzőtől, SCHULZ-BENTHEN-től új mű, egy nyolczas vonóhangszerekre lett bemutatva. Ezen darab, melynek címe »gyászszérmek« (Trauerempfindungen), mind a négy részében teljesen megfelel ezen elnevezésnek.

~ BRUCH MIKSA »Odysseus«-ának sikerült előadását rendezte a drezda-újvárosi karének-egylet. A női soloszerepben JOACHIMNÉ Amáliának jutott alkalom szép hangját kitüntetni.

~ KÖLNEN a Gürzenich-teremben rendezett első hangverseny RHEINBERGER József »Christophorus« című oratóriumát ismertette. Az alapos képzettségű és tehetséges zeneszerző kitünően kidolgozott, megnyerő dallamosságú műve semmi érthetetlen, mesterkéltet nem tartalmaz. A zenekar és énekkhangok kezelése szintugy mutatja a gyakorlott, biztos kezét, mint finom érzést díszes színezés és hatásos

hangszépség iránt, mely minden keresettséget kizár és élénk, de nemes benyomást tesz. Kiemelésre méltó a nyitány, mely kissé tudatosan kezdődik ugyan, de azután mind szabadabban halad dithyrambikus vége felé, a Christophorus bolyongását előadó kardal, az óriás felszólítása (*»Hol über«*) és a pompás hangfűzésen hatalmasan emelkedő, az ujjongó *»Willkommen«*-ben tetőpontjára érő befejező kardal.

~ FLOWER-nak hátrahagyott operája, *»Le Comte de Saint-Mairin«*, melyről azt híresztelték, hogy meglepő új dolgokat tartalmaz, a minap adatott elő Köln-ben. A zenét elavultnak és gyengének mondják.

~ THOMAS GÖRING angol zeneszerző *»Escueralda«* című operája Köln-ben előadásra került. A mű épen nem igazolta a rendkívüli várakozást, melyet az ottani lapok írnatá kellették. A zeneszerző kevés tehetséget és igyekvést mutatott, hogy annak, a ki az unalmas és cselekvény nélküli szöveget elkövette, hibáit helyre igazítsa. A zene iránya a francia-olasz sablonban mozog, itt-ott az új német iskola hatása is mutatkozik rajta. Csak a kitünő előadás volt képes a mű iránt némi tetszést kelteni.

~ HANNOVERÁBAN újra előadták BERLIOZ H. *»Benvenuto Cellini«*-jét. A szellemes mű, melyben SCHOTT tenorista vállalta el a cím-szerepet, élénk fogadtatásban részesült.

~ JENÁBAN egy vezetes új orchestermű adatott elő. AUG. KLUGHARDT *D-dur symphoniája*, mely világos, áttetsző szerkezetével, gazdag dallamaival szép hatást idézett elő. Derült zenéje mellett még sem válik sehoh sem közönségessé. Nem akadtak még sok műre, mely úgy a zenész kívánalmait, mint a laikusait oly teljes mértékben kielégítene. A themák dallamosak és egyuttal sokféle képen feldolgozható motívumokat szolgáltatnak; a pompás *fugato*-k sehoh sem terpszkednek szét, csak fokozatként szolgálnak egy kimagasló pont felé; a dallam ismétlése alkalmával váratlan s keresetlen ellentema díszíti amazit, a munka rendkívüli művészi és sehoh sem mesterkélt. KLUGHARDT úgy dalol, mint az ágról ágra szálló madár, erőltetés nélkül s épen azért elbájolóan. Legjelentékenyebb a harmadik rész, egy ritmikaig eredeti *menüet* két gyönyörű *trio*-val. A második rész (F-dur) szép egyszerűségben emelkedik fel; szívhez szóló, többszörösen ellentétező ének váltakozik egy második, egészen a szerző jellegét viselő themával. Míg a finale könnyű léptekkel tovább lebeg, addig az első *allegro*, mely minden bevezetés nélkül rögtön a főthemával lép be, Beethovenre emlékeztető széles kifejlődésekkel lepi meg a hallgatót. Az instrumentatio finom, izléses s mértéktartó, nincsenek púzonok, a lassu rész még a trombitákat is nélkülözi, kárpótlásul fa-fuvóhangszerek bőven vannak alkalmazva. Az egész mű mély benyomást tett első bemutatása alkalmával és kétségkívül növelni fogja szerzőjének hírnevét.

~ MADRIDBAN új operát adtak ARRIETA spanyol zeneszerzőtől: *»San Francisco de Siena«*. A spanyol lapok nem győzik eléggé dicsérni a darabot és annak szerzőjét.

~ AZ OLASZ OPERA hanyatló félben van, nemcsak hazájában, de máshol is, a hol eddig előszeretettel ápolták. Szt.-Pétervárott a jövő évtől kezdve már nem lesz olasz opera. A *Mária-színház*, melyben eddig minden évben olasz operatársulat játszott, 1886-ban le fog bontatni, a császár rendelkezése, ki ezentúl csak az orosz operát akarja támogatásban és subventióban részesíteni. A fiatal orosz zeneszerzők meg is érdemlik, hogy műveik gyakrabban kerüljenek a színpadra, mint a hogy eddig történt. London-ban is az olasz operatársulat bukófélben van. A vállalkozó, Gye, jövő évre német operaelőadásokat fog rendezni Richter és Franke közreműködése mellett.

~ AUER LIPÓT hazánkba átvette az orosz császári zenetársaság igazgatását, melyről Rubinstein Antal leköszönt.

VIDÉK.

~ MÁRAMAROSSZIGET, január 15. — Városunkban a múlt év november havában alakult meg a *»Polgári Dalkör«*, kezdetben 20 taggal, mely óráról órára szaporodott, úgy, hogy már karácsonyi szereplésükkor 32 tagból állott az egylet. Tagjai értelmes, mivel iparos polgárok s oly hangerővel rendelkeznek, hogy az egylet kellő iskoláztatás mellett idővel kiváló tagja leend az *országos dalárszövetségnek*. Nem hiányzik náluk semmi feltétel, a legnagyobb buzgóssággal járnak tanulási óráikra s tanulnak komolyan és eredményesen. Tanulásának első eredményét a karácsonyi ünnep első napján mutatta be a nyilvánosság előtt a helybeli ref. templomban, s oly sikerrel, hogy közkívánatra az újév 1-ső napján is fellépett, három énekével melvén a közistenisztelet magasztosságát. Majd Sylveszter-estén buzgó elnökét, HÉDER Lajos urat serénaddal tisztelte meg. Folytonos tanulással oda emelkedett az egylet, hogy alapítókéje gyarapítására dalestély megtartásáról gondolkozott, mely a folyó év január 6-án valósult meg. A polgárság színe-java nagy számban volt jelen, kíváncsian figyelve a dalkör minden előadására; s mért ne vallanók be utólagosan, volt e figyelésben egy kis kételkedés is az iránt, hogy ez az egylet, melynek multja alig két hónapot foglal magában, melynek tagjai csakis a kimerítő és terhes napi munka után gyülehetnek egybe, melynek tagjai közül bizony egy sem végzett magasabb zeneiskolát, hogy is mer ily hamar dalestélyre előállani. De a kik kételkedtek a sikernek még valószínűségében is: kellemesen csalódhattak az elért szép siker ténye felett. A dalkör a következő darabokat adta elő a program szerint: 1. *»Fohász«* OLÁH K.-tól, melynek magasztos hangjai a közönséget ünnepélyes érzéssel töltötték el. 2. *»Matróskar«*, melyet P. TÓTH János karmester irt át férfi karra s a mely nagy tetszéssel fogadtatott. 3. *»Népdalok«*, szintén TÓTH János átiratában, mely a tetszést annyira fokozta, hogy a dalkör engedve a közönség zajos tetszésnyilvánításainak, még a *»Nagyvidai czigány«* című vig dalművet adta elő, szintén nagy meglepődésre a hallgatóknak. 4. *»Házam«* SZ. NAGY Józseftől, melynek végeztével még a közönség kívánatára a HUBERTÓL átirat *»Rakóczy induló«*-val toldották meg a műsort. A dalestély után, mely mindnyájunkat kielégített, azon meggyőződés érelődött lelkünkben, hogy a *»Polgári Dalkör«*-nek fontos társadalmi feladata van, s hogy oly lelkes elnökkel, oly tapintatos karmesterrel élünk, s oly szorgalmas és tehetséges tagokkal, kik oly rövid idő alatt ennyi eredményt tudnak felmutatni, e fontos feladatot meg is fogják oldani. T-ó.

~ SZEGED, jan. 23. Színházunk legújabb eseménye a MILLÖCKER *»Koldusdiák«*-ja, melynek két első előadása, f. hó 18-án és 19-ikén, zsufolásig megtöltte a házat. Nem csoda! egy álló hónapig nem volt operette s így a dallaméhes közönség mohón kapott az újdonságon. Az operette kiállításávalóban fényesnek mondható s alig enged valamit a népszínháznak. Az előadás gyöngye. A címszerepet éneklő VADNAI Vilma, nagyon színtelen, de leszámítva hamis intonatioit, csinosan énekel. SPÁNYI Lenke (Laura) még kezdő, SZÖLLÖSSI Ilkának (Broniszlava) pedig nincs hangja s így a főszerepek nincsenek kellőleg betöltve. Legjobb az egész ensemblében ANDORFI, ki Ollendorfort ügyesen játsza. A külső fény nem mindig elégséges, hogy a belső gyöngeséget takarja. — E hét újdonsága SOMLO Sándornak az akadémiai pályázaton dícséretet nyert drámájának *»Sirius«*-nak előadása.

SZÍNHÁZI HIREK.

— AZ ÚJ OPERAHÁZ SZINPADA. A sugáruai dalműszínházban pénteken délután 3 órakor tartották meg az első próbát az Asfaleia-féle színpadi szerkezet és berendezéssel, mely szerint tudvalevőleg az új operaház színpada készült, a nemzeti színház intendánsa és igazgatója jelenlétében. A megejtett próbák, melyek legfőképpen a szerkezet és berendezés kezelésére, s a színpad különféle átváltoztatásaira vonatkoztak, minden tekintetben sikerültek. Első sorban a podium 6 részének egyikét, — mely mintegy 2 méter 30 centiméterrel mélyebben fektűt a színpad rendes szintjénél, emelte fel két személy a víznyomás segítségével a rendes magasságra, a mi a vízcsőnek jelenlegi 1 és fél hüvelyknyi átmérőjénél és a két atmosféra nyomásnál is elég gyorsan ment és később 3 hüvelyknyi átmérőjű vízcsővel és 7 atmosféra nyomásnál tízszeres gyorsasággal fog történni. Azután felmelték az első rész középső nagy sülyesztőjét, mely ismét 3 külön-külön mozgó és forgatható kisebb sülyesztőre van felosztva, végre a podiumot jobbra és balra részutos irányban emelték, szóval mindazon változtatásokat megteették, melyek színpadon egyáltalán előfordulhatnak. A színpad 6, egymástól egészen függetlenül álló és mozgó, de mégis egy egészet képező részből fog állani; minden rész külön egy-egy a színpad egész szélességét elfoglaló nagy és 3-3 kisebb sülyesztőt foglal magában, úgy hogy eltekintve attól, hogy a podium maga is sülyesztető és emelhető, azon még 24 sülyesztő lesz.

— A NÉPSZÍNHÁZBAN e hét elején BLAHA Luiza asszony hosszas szünetelés után először lépett föl; Juczika szerepét játszotta a *»Vörös sapka«*-ban. Kijöttekor szűmi nem akaró tapssal fogadta a közönség; a divának majdnem minden dalát meg kellett ismételnie. Érdekes vendége is volt ez este a népszínháznak. BOKODY A., a székesfehérvári színház tagja lépett fel *»Ambrus István«* szerepében; és elég sikerrel is játszott. A közönség iránta is gyakran fejezte ki elismerését sűrű tapssal. Ugyancsak e héten a népszínház színpadján a székesfehérvári színház egy más tagját is láttuk, BENEDEK Gyulát, ki a *»Két árvás«*-ban Vaudrey Roger szerepét játszotta. Mint hírlík, a népszínház igazgatója a fiatal nészt az első kísérlet után szerződtette is.

— A BUDAI SZÍNHÁZ rendezése tárgyában a városi tanács hozzájárult a közoktatási bizottság azon javaslataihoz, hogy a kormány kéressék fel a budai színházi subventiót jövőre is nem tíz, hanem 12,000 forintban évenként folyósítani, és hogy a budai igazgató évi segélye összesen 14,000 frt legyen. Továbbá, hogy a színházakat vezető ötös bizottság ne végrehajtó, hanem véleményező természetű legyen csupán, mert a budai színházak a város tulajdonai, kezelésüket tehát a tanácsnak és közgyűlésnek kell fentartani. A közgyűlés — mint utólag értesülünk — csütörtökön tartott ülésében a tanács javaslatait egész terjedelmükben elfogadta, csupán azt tette hozzá, hogy a színpadban s a várszínházban csak kivételképen vendégszerep alkalmával engedessék meg idegen nyelv használatát. Az elnök főpolgármester javaslatára a budai színi bizottság a következő urakból alakított meg: RIBÁRY József, JÓKAI Mór, ORSZÁGH Sándor, SCHEICH Károly, DARÁNYI Ignác. A bizottság elnöke ALKÉR Gusztáv, jegyzője SZABÓ Károly lesz. A várszínház bérletére már akadt pályázó. FELD Zsigmond igazgató, a városligeti aréna bérletére, mint hírlík, ajánlatot fog beadni a várszínház bérletére, természetesen csakis magyar előadásokra való kötelezettséggel. — FELD, a ki jöllehet magyarországi születésű, csak most

nyerte meg a magyar honpolgárságot, miután életének nagyobb részét külföldön töltötte s kiképeztetését ott nyerte. Most a magyar nyelv elsajátításán fáradozik, s szándéka a nyelv tökéletes elsajátítása után mint magyar színész működni.

= A LEGKÖZELEBBI NÉPSZINMŰI ÜJDON-SÁGOK. A népszínház igazgatósága két új népszinművet készített elő előadásra. Az egyik ALMÁSI (BALOGH) Tihamér »Czigány Panna«, a másik BERCSIK Árpád »Vásárfa« című népszinműve. A »Czigány Panna«-ból, melynek czímszerepe BLAHA Luiza asszonynak íratott, már javában folytak a próbák, sőt egy előző előadás napja is ki volt már tűzve, midőn a népszínház bérletének ügye került napirendre, és BLAHA Luiza asszony hosszabb időre visszavonult a népszínházról. Ekkor EVVA Lajos igazgató, hogy a darab előadását mégis lehetővé tegye, a szerző beleegyezésével PÁLMAI Ilka asszonynak adta a »Czigány Panna« czímszerepét. Az utóbbi napokban váratlanul mégis létre jött a kiegyezés az igazgató és BLAHA Luiza között, ki most már eljátszhatná »Fannát«. Ez azonban aligha fog megtörténni, mert EVVA, mint értesülünk — nem akarja megsérteni a szerep visszavételével azt a színésznőt, a ki őt, ugyszólván, ki-rántotta a bajból. A »Czigány Panna« tehát, az eddigi dispositiók szerint, PÁLMAI Ilka asszonnyal kerül színre. Előbb azonban BERCSIK Árpád »Vásárfa« című darabját adják a főszerepben BLAHA Luiza asszonnyal.

= A NÉPSZÍNHÁZI BIZOTTSÁG végleg megállapította az EVVA Lajossal kötendő szerződés feltételeit.

= NÉPSZINMŰRE hirdet pályázatot a népszínházi bizottság 100 drb. 10 frkos arannyal. A pályázati feltételek legközelebb fognak közzététni.

= JÓKAINÉ LABORFALVI RÓZA asszony e hó 22-én érkezett meg Debreczenbe, leánya JÓKAI Róza kíséretében. A fogadtatás méltó volt a nagy művésznőhöz és Debreczen városához. A város fel volt lobogózva, a pályaház girlandokkal és lobogókkal díszítve. Az utcákat óriási nép lepte el, mely szüntelen éljenzett. A házak ablakai tömve voltak hölgyekkel, kik kendőt lobogtatának a nagy művésznő felé. A pályaháznál FRÁTER Imre a színigyevesület elnöke mondott szép beszédet, KOMLOSSY Arthur ügyvéd pedig gyönyörű bokrétát nyújtott át. JÓKAINÉ meghatóan köszönte meg a nagyszerű fogadtatást. Debreczen — mondá a többek közt — az ő ünneplésével a magyar színművészetet tisztelte meg. Életének egyik legkedvesebb emléke lesz ez a nap, midőn Debreczen vendégszerető falai közé lép. A nagy művésznőt ötösfogaton viték a városba. A díszfogatot két oldalról a jogakadémiai ifjuság lovas banderiuma és 60—70 magánfogat kísérte. JÓKAINÉNÁL, megérkezése után, a színészegyesület tisztegett. Az ünnep a színházban esütörtökön fényes sikerrel folyt le. Hat óratól kezdve a színházhoz végtelen kocsisor robogott. A nézőtér a város színe-java foglalta el, a hölgyek báli toilletében, az urak salonruhában jelentek meg. JÓKAI, ki esütörtökön érkezett Debreczenbe, egyik középpályahelyben ült. A színház homlokzatán lampionokból összeállítva fényelt: »Eljen Jókainé Laborfalvi Róza«. A jubileumi ünnepély előadás előtt folyt le. Jókainé Volumnia jelmezében KISSNÉ és KRECSÁNYINÉ karján jelent meg. A város nevében nyolcz tagú küldöttség nyújtotta át az arany koszorut. A Fröbel-gyermekkert részéről egy kis leány bokrétát adott. KISSNÉ a színtársulat nevében babékoszorut, KRECSÁNYI a maga és neje részéről ezüst koszorut adtak. Minden beszéd után felviharzott a lelkesedés éljen-kiáltása. Erre Jókainé azt mondá elérzékenyülten, könyvtelt szemekkel: »Sohasem tudtam sugó után játszani, de legnehezebben tudom azt elmondani, a mit az érzelem sugall. Többször

adott rá alkalmat a sors, hogy Debreczen városa színpadján fölléjek s azok életemnek mind megannyi nevezetes emlékei voltak. Éppen e napokban harminczöt esztendeje annak, hogy Debreczenben, mely akkor Magyarország középpontja volt, egy közönség előtt, mely akkor egész Magyarország volt, fölléptem. Ez akkor a magyar szabadságharcz sebessültjeinek javára történt. Később ismét föl lettem hívva, résztvenni a debreczeni nemzeti színház megnyitásában. Most ötven éves színpályám megünneplésével tisztelt meg Debreczen hazafiás közönsége. Minden fellépésem e színpadon egy nagy ünnepnapja életemnek, mindegyikhez nagyobb érzések vannak kötte, mint a minők szóval elmondhatók. Én egy hosszú életpályá jutalmát viszem innen el magammal s legforróbb hálám áldását hagyom itt helyette. A hogy ragyogott Debreczen város neve a nemzet sötét multjában, úgy ragyogjon a fényes jövőben. Isten áldása s a nemzet magasztalása emelje e várost s lelkes közönségét örökké.« Lelkes éljenzet követte e beszédet; és aztán kezdődött Coriolánus előadása. Változás közben a közönség felállt, helyéből hátrafordult JÓKAI páholya felé és éljenzet JÓKAI, a ki páholyából kihajolva köszöntte meg a tünést. Pénteken délben fényes bankett és este fáklásmenet volt. — Mint hírlik, JÓKAINÉ a *kassai* színiügyi bizottság is meghívta, hozzá intézett lelkes hangon írt fölratban. JÓKAINÉ ezelőtt épen ötven évvel Kassán vígjátszott.

= BERCSIK ÁRPÁD vígjátékát »Nézd meg az anyját« mult szombatán adták elő Debreczenben zsúfolt ház előtt, nagy tetszéssel. A közönség a szereplőket nyílt jelenetben is több ízben zajosan megtapsolta.

= A NAGYVÁRADI színiügyi választmány az ideai színi előadásokra nézve KRECSÁNYI ajánlatát fogadta el s azt fogja elfogadás végett a törvényhatósági bizottságnak is ajánlani.

= A PÁRISI THÉÂTRE FRANÇAISE egyik legkitünőbb tagja, Sophie CROIZETTE végleg visszavonul a színpadtól, minthogy férjhez megyen STERN bankárhoz, kivel házasságát háromszor-négyszer híresztelték. CROIZETTE kisasszony több éven át versenytársa, később pótlója is lőn SARAH BERNHARDTNAK; mindig kedvence volt a közönségnek. Színpadi sikerei már több éve, hogy a »Comédie« elsőrendű tagjai közé emelték, de tehetségének alig volt fényesebb diadala, mint Dumas »Bagdadi hercegnő«-jében, midőn SARAH BERNHARDT nemcsak el tudta feledtetni, de a bukásnak indult darabot is megmentette, és jó sokáig fontartotta a színpadon. Utóbbi időben kissé elhízott, de ez a körülmény csak kevéssé ártott hódító szépségének.

= RICHEPIN, mint Párisból írják, új drámán dolgozik; czíme ez lesz »Les Martyrs«, és a főszerepet benne a szerző maga fogja játszani, mint »Vana Sahib«-ban. Ez utóbbi darabot különben levették a Porte-St.-Martin-színház műsoráról, mert a szerző elrekedt és nem játszhatik.

= A SARAH BERNHARDT-botrányt, t. i. Colombier Mari megkorbácsolatását, a párisi Déjazet-színház siet kiaknázni. LEMORNIER darabot írt róla »Párisi piszok« cím alatt; a darab — mint írják — legközelebb színre kerül.

= »UN ANNO DE MAS«, ez czíme egy spanyol vígjátéknak, mely minap került először színre a madridi »La Comedie« színházban. Az »egy évvel több« című darab ez előadásán ALFONZO király is megjelent miniszterével. Az érdekes a dologban az volt, hogy a mostani miniszterek szerepelnek a darabban és a színészek hűségesen kopirozták őket. A király és miniszterei élénken tapsoltak, dacára annak, hogy egy pár kemény czélzást is kellett hallaniok e darabban.

A CALVINTÉRI KÜT.

Ö s idők óta megállapodott szokás a nyilvános kutakat bizonyos általános tisztelet tárgyává tette. Monumentalis kutakat, gyakran nagy műértékkel bírókat, mint — hogy csak néhányat nevezünk — a híres müncheni »Fischbrunn«-t, a Chlodvig jellemzetes szobrával díszített nürnbergi kutat, találunk mindenütt, a hol az alkotó mesterségek valaha virágoztak. Vizszegény vidékeken a kút mellett van a fiatalság találkozási helye, mire a biblia legendái is szolgáltatnak példákat. Ujabb adatok is bizonyítják a kutak nagy jelentőségét az egyes területeknek lakhatóságára nézve. 1855 óta francia mérnökök a Sahara szélein több artezi kutat fúrtak oly sikerrel, hogy azon a vidéken, a hol előbb nem kelhetett ki a legkisebb fűszál sem, most mintegy 150,000 palma nő.

Mély, belső okok járultak hozzá, hogy a lakosság nyilvános kutak felállításánál mindig s mindenütt többé-kevésbé kifejlett műalkotó képességét érvényesítette. Építészet és szobrászat egymást támogatva, alkotásokat hoznak létre, melyek évszázadok mulva megszólamlanak, hogy keletkezési koruk viszonyairól tanuskodjanak.

Nálunk nincsenek ily »beszélő kutak«.

A Ferencziek terén meg a halpiacson levő kőtömegek nem tehetők ezek sorába. Ezek jól is teszik, ha hallgatnak, mert bizony nem mesélnek valami nagyon örvendezettő dolgokat. A mi feladatunk tehát, az élő nemzedéké, hogy díszítő emlékeket teremtsünk városunknak, melyek majdan méltón utaljanak vissza mostani művelődési viszonyainkra. Ez eszme azonban, mint minden eszme, csak nagy nehezen vergődhetik érvényre korunknak anyagias hajlamaival szemben. Mit törődünk mi monumentalis kutakkal: ha a vízvezeték csőhálózata csak némileg íható vizet szolgáltat is házainkba, teljesen meg vagyunk elégedve. A főváros területén levő számos ásványforrás ugyanannyi felszólítást képez, maradandó becsü kőemlékek alkotására. Mind-egyik azonban ez irányban semmi sem történt.

Az ástott kutaknak nálunk csökkenő jelentőségével van összefüggésben, hogy városunknak több pontján újabb időben szökőkutak állítottak, melyek természetesen tisztán dekoratív jellegűek. Ezek között a legnagyobb ténnyel bíró, s egyszersmind legelszomorítóbb képviselője a nyers materialismusnak a városligeti rondeau bassinje, mely egyedüli ékességét képező vizugarával azt a gondolatot kelti, hogy az utcafejszékendezésnek kolossal jelképét akarták benne megteremteni.

Elismerésre méltóbb intenciók vezethették a Calvin-téri kút tervezőit. E három egymás fölé helyezett részre oszlo fontaine két lépcsőből álló kerek talpzaton nyugszik. A fokozatosan kisebbedő, szintén kerek eszszék közül az alsó képezi a felfogó medenczét, melybe a középsőből hat delphinfejen át ömlenek a vizugarak. A harmadik, legkisebb medenczének csak alaki jelentősége van; talpzatát képezi a Dunát jelképező szőlőrnak. Ilyen nem alkotó, a tárgy lényegét ki nem fejező részeket, mint e »vak« kútcészze, a renaissance — mai felfogásában — meg szokott engedni magának. Jogosan-e vagy sem? azt itt nem vitatjuk. Bizonyos, hogy a szigorú korai renaissance-ot, ép úgy, mint az antik stylusokat, nehéz tökéletes hűséggel a mi viszonyaink közt alkalmazni, a nélkül, hogy a styl az építmény rendeltetésével vagy környezetével, vagy mind a kettővel összeütözésbe ne jöjjön. Hogy ha bármily kornak, vagy a mienktől elutó viszonyok között élt nemzetnek épít-

ményeit valaki egyszerűen utánozni akarná, a helyett, hogy a stílvörvényeket levonva, azokat a mi életmódunkhoz alkalmazná, az eredmény talán érdekes, de mindig hibás archaismus lesz. A Calvin-téri kút — eltekintve egy lényeges hibától, melynek oka talán az adott anyag sajátágaiban rejlik és melyre még vissza fogunk térni — értelemmel és izléssel van profilozva; szorosan vett ornamentációja is sikerült; gazdag és mégis kellően mérsékelt. Ha ezen előnyök nem jutnak e művön teljesen érvényre, ennek okai nagyobbára egy-két külső körülményben keresendők.

Legyen szabad, mint irányadó autoritásokra, ismét a régi görögökre hivatkoznunk. Hisz ők teremtették meg az igazi plasztikai művészetet, velük együtt ez is elenyészett sok időre és a világhódító monotheismus, test nélküli angyalaival s lesóványodott vértanúival nem pótolhatta az antik hit isteneit és hőseit. Midőn sok évszázad letelte után új életre gyült az alkotó művészet, az ó-görög szellemből táplálkozott és azon erősödött meg. — Nem tartozunk különben azon aesthetikusok közé, aki avult törvényekkel akarják eltorlaszolni a haladás útját, s minden meglepő új alakításnál szigorúan kérdezik: »meg volt-e ez engedve a régieknek?« Jól tudjuk, hogy mi csak technika tekintetében is egész más világot élünk, mint a régi görögök; tévton járna tehát, ki határt akarja szabni a szabad műteremtésnek. De az elveket, az iránymutató alapeszméket a régi művészetből kell találnunk és azok szerint kell eljárunk.

A görögök monumentális műveiknek compositiójánál döntő befolyást engedtek azon helyiség viszonyainak, a melyen a tárgy díszleni volt hivatva. A Juno Ludovisi-nek szabályos, fenséges szépségét a mai néző hidegnek, majdnem túlszigorúnak találja. De e szobornál, eredeti helyén, templomban, remek építészetnek környezetében egészen más benyomást tett, mint valami muzeumi folyosó nyugtalan ensemble-jában. Szobrászati tárgyak érvényesítésénél épenséggel nem mindegy, hogy a mű szobában, templomban, piacon vagy kertben állítandó-e fel.

A szabálytalan alakú és emélfogva nyugtalan hatású Calvin-tér alig nevezhető zárt térnek; inkább több, sokféle irányú ut bizzar találkozási pontjának mondható. A közepén álló szobornál háttérül, a néző álláspontja szerint, bérkaszányákat vagy egy, a legellenkezőbb stílelemekből barbár módon összeépített templomot, vagy nyílt utakat bír. Az ily tér különös sajátágaival feltételeket szab, melyeket tekintetbe kell vennünk, ha a monumentális dísz által nem akarunk többet rontani, mint javítani. Még a trachyt-kövezet is kevésbé nyugodt, zárt tekintetet ad a helynek, mint például asphalt vagy sima nagy kőlapokból álló talaj adhatja. A hely tulajdonságai mindannyian szigorúbb, architectonikusabb alakításra, az alaptól való határozottabb elkülönítésre utalnak. Ezen utmutatásnak tekintetbe nem vétele okozta, hogy a kút nem függ össze szervesen környezetével, hogy az átültettségnek benyomását teszi az elfogulatlan nézőre. E külső hátrányos körülmények hatását növeli még az is, hogy a talapzatnak és az alsó medencének átmérője a magassághoz képest nem látszanak elég nagyoknak. Az ily arányok ezüstből és üvegből szerkesztett asztaldísznél megjárhatják, de a nyílt téren álló, nehézkes kőből faragott kútnál a biztos állás hiányának érzését keltik, mert a két felső medence túlságosan nagy tehernek tűnik fel rajta. Nem tévesztjük ugyan szem elől, hogy az anyagot egy kőóriás képezte, melynek alakja némileg irányadó volt: de ha e körülményben az alap kiterjedése, mint kiindulási pont meg is volt adva, a kút profilvonalai a magasság felé összehajlóbbak lehetnek volna.

A három női alak, mely a felső medencének talapzatán ül, még növeli a látszatot, hogy e kút voltaképp óriásilag nagyított gyü-

mölestartó. Hivatalosan Tisza, Dráva és Száva nevekre keresztelték az asszonyágokat, de eltekintve a lábaiknál heverő stereotyp vizkorsótól, épügy a gyümölcsárulás symbolumainak is eltekinthetők és pedig igen lanyha forgalmi gyümölcsüzetnek. Mert különben mért tekintenének oly bús, életunt kifejezéssel az ölükbe rakott árúkra? De minek is ültek épen ide, a hol közelben, az illatos vámház-teren annyi élesnyelvű versenytársnőjük akad? Lehet különben az is, hogy a lent ülő isten-asszonyok kissé irigykednek Danubiusra, ki fent a magasban mutogatja magát roppant hetyke ballet-állásban, melyhez folyamistennek dukáló, hosszú szél mozgatta szakállja különös ellentétet képez. Bizonyos, hogy Danubius több könnyedséget enged meg magának, mint solid é. istenséghez illik. A kőfaragó szobrász ne akarjon a bronce-öntővel versenyezni.

Aesthetikailag nem indokolható tervet koholtak, kik a Calvin-tértek legalkalmasabbnak plasztikai dísz érvényesítésére.

Hisz könnyű lett volna rendezőbb alakú teret választani a város központjában, mint pl. a Gizella-teret, melynek egyedüli ékesítését egy rozsdás öntött vasból készült fiakerkút képezi. Pedig ez a tér kevésbé mostoha bánásmódot érdemelne a város atyáinak részéről. Közel volt a Dunához és azon körülmény, hogy összekötő pontot képez a két legelőkelőbb városrész közt, kiválóan a repraesentatio terének rendelik. De ki remélheti, hogy egy bölcs városi tanács elhatározásainak titokzatos okait ki bírja kutatni!

— T —

KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

≈ Huszár Adolf, minthogy a Deák-szobor főalakja egy-két hét múlva teljesen elkészül, már a szobor két hátralevő allegorikus csoportjának pontozásához fogott. A mint Deák alakja gipszben meg lesz öntve, a mi márcziusra várható, a mester hozzá fog az aradi honvédek mintázásához.

≈ Tölgyessy Arthur fiatal festőnk Párisból haza jövén, állandóan a magyar fővárosban telepedett meg és az Imre-utcában rendezte be nem nagy, de igen díszes műtermét. Jelenleg két leánygyermek arcképét festi.

≈ Mesterházy Kálmán a napokban egy csinos tájképet fejezett be, melynek staffageját halászkok képezik. A festményt megvette Politzer Armin műbarát és egyuttal megrendelte a kép pendantját. Mesterházy az országos kiállításra egy nagyobb méretű képet fest.

≈ Kiss György fiatal szobrász jelenleg egy körülbelül harmadéletemagyságú genreszobrot mintáz, melyet »A csirkefogó«-nak fog elnevezni. A mű felfogása nagyon realiztikus.

≈ Konek Ida k. a. Párisba ment, hogy a festészetben magát tökéletesítse. Munkácsy Mihály ajánkozott, hogy a miben szüksége lesz, tanácssal, utmutatással szívesen fog neki szolgálni.

≈ Pállik Béla a képzőművészeti társulathoz intézett levelében választmányi tagságáról lemond, s azt az elhatározást közli, hogy több évre külföldön szándékozik megtelepedni. Jelenleg Düsseldorfban időz, hol már műtermet is bérelt.

≈ Az ÖTVÖSMŰKIÁLLÍTÁSON való részvétel iránt erdélyi főuraink közt élénk mozgalom indult meg. A kezdeményező lépés már megtörtént és most az erdélyi vidéki bizottságok, ugymint a főurak azon fáradoznak, hogy Erdély ötvösműkincsei, érmei és medailléjai

* Ha jól emlékezünk, a Calvin-téri kút a takarékpénztár csináltatta saját háza elé; és ez a társulat alig épített volna bármit is máshová. E körülményt munkatársunk, úgy látszik, nem ismeri. Vagy talán mi tévedünk ebben. SZERK.

teljes számban összegyűjtve, a kiállításon mennél méltóbban legyenek képviselve. Az ötvösműkiállításra eddig 70 kiállító 1200 tárgyat küldött. PULSZKY Károly, a kiállítás titkára a catalogust valószínűleg február 4-ig elkészíti. Az *aachen*i káptalan Haynald Lajos bíbromok-érsek közvetítése folytán elküldi az ottani híres templomi kincstárban őrzött azon rendkívül becses egyházi kincseket, melyek Nagy Lajos magyar király alapítványát képezték. A *maria-celli* egyházi kincstár Nagy Lajos korabeli tárgyait dr. Czobor Béla fogja elhozni. Zalka János győri püspök több elsőrangú egyházi műremeken felül Szent Lászlónak életnagyságú mellszobrát ábrázoló fejeklycartartóját küldi a kiállításra.

≈ PÁRISBAN a decoratív művészetek számára muzeumot fognak felállítani. E muzeum költségei hat millió frankra vannak előirányozva és ez összeg, mely sorsjáték útján szerzetett be, már le van téve a francia banknál. Az »Union Centrale des Arts décoratifs«, mely a sorsjátékot rendezte, a Commune alatt elpusztított főszámvéveszéki palota helyére (a Szajna partján, szemközt a Tuillériák kertjével) tervezi e muzeumot, még pedig olyformán, hogy ötven év múlva a muzeum és gyűjteményei az állam birtokába mennek át.

≈ SEMIRADSKI, Rómában a Via Gaetano-n levő villájában két új képet fejezett be. Az egyik kép »egy XI. századbéli szláv fejedelem temetését« ábrázolja, a másik tárgya »Aurora, a mint Apolló kocsját vezeti«.

≈ »A LEGSZEBB NŐI FEJRE« a bécsi »Neue Illustrirte Zeitung« már régebben pályázatot hirdetett 50, 30 és 25 drb. arannyal. Első sorban a közvetlenül fára rajzolt művek (a falap nagysága 32 és 22 centiméter), azután oly rajzok (írónnal, krétával, tussal vagy szürke olajfestésben) fognak figyelembe vétetni, melyek photographia segítségével könnyen vethetők át a fára. A pályaművek és a szerző nevét és címét tartalmazó jelíges levelek legkésőbbben f. évi márczius 31-ig Bécsbe, Gumpendorferstrasse 50. sz. a. a »Neue Illustrirte Zeitung« szerkesztőségébe küldendők. A jury tagjai: Angeli, Berger, Canon, Makart, Baar, Tilgner és Unger. A díj ápril 13-án adatik ki.

≈ A BÉCSI KÉPZŐMŰVÉSZEK TÁRSULATA a bécsi Künstlerhausban márczius 15-én nyitja meg XIV. évi kiállítását, mely ápril 30-ig marad nyitva.

≈ HAMISÍTOTT »DEFREGGER«. Egy műkedvelő berlini bankár valamely műkereskedőtől nemrég leányfejet ábrázoló olajfestményt vett meg, mely alá Defregger neve volt jegyezve; 3000 márkát ért. Elküldte a kép fényképét Defreggernek, megkérdezvén ettől, hogy a kép melyik évből való. Defregger azt írta vissza, hogy a kép nem tőle való, hanem hamisítvány.

≈ VÉNUS. Az Akropolis tövében, Athén közelében, az ásások alkalmával egy körülbelül kétharmad életemagyságú gyönyörű és teljesen sértetlen Vénus-fejet találtak. A remekmű WARSBERG báróé Korfuban, úgy hogy eddig csak kevesen láthatták. A boldog tulajdonos végre rászánta magát a legfinomabb márványba vésett szobornak Bécsbe küldésére, a hol a legnagyobb feltűnést keltette a művészek és műértők körében. EITELBERGER tanár a legszebb szobrok egyikének jelenté ki, s míg ZUMBUSCH szobrász főszóntvényét készítette róla, MATHE szobrász Berlinben rekonstruálta, illetőleg kiegészítette.

≈ A PERGANOMI ÁSATÁSOK, a berlini régész-muzeum igazgatója, Conze tanár értesítése szerint, igen kedvezően folynak. Conze azt mondja, hogy az előbb kiásott régiségekhez egész tömeg újat és becseset találtak. A külföldi muzeumok jelentékenyebbjei már rendeltek főszóntvényeket a kiásott nagybecsű domborművekről.

CHMEL J. ÉS FIA
ZONGORATERME.

Cs. kir. udvari szállítók

Budapesten a Gizella-téri Haas-féle palotában.

A legjobb zongorák legnagyobb választéka
a legolcsóbb árakon.

Zenetanárok lakcímei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zenedei tanár váci-
utca 10.
Erney József, nemzeti zenedei tanár, kere-
pesi-ut 24.
Khayll Antal, Thonet-udvar
Huber Károly, nemz. zenedei karnagy, a
hegedű kímüvelési osztályok tanára, új
túzsde-épület.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai
tanár. Ferencz-József rakpart 18.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa,
Kecskeméti-utca »Geista-ház.
Székely Imre, nemz. zenedei tanár, a zongora
kímüvelési osztályok tanára, szerb utca 2.
Serly Lajos, a népszínház karnagya, Sándor-
utca 70.
Schütze Rezső, nemz. zenedei tanár, nagy-
korona-utca 4.
Vajdady Béla, nemz. zenedei tanár, külső
dob-utca 49.
Rausch Károly, nemz. zenedei tan., Hunyady-
utca 3.
Dr. Popper Ármán, sugár-ut 80.
Koschirz János, sugár-ut 89.
Kindner Károly, vas-utca 17.
Kun Miksa, Károly-körút 11.
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. I. ajtó 9.
HARMONIUM és ORGONA.
Erney József, kerepesi-ut 24

ÉNEK.

Huber Károly, új túzsde-épület
Pauli Richárd, m. kir. orsz. zeneakadémiai
tanár, dohány-utca 28.
Passy Cornet, m. kir. orsz. zeneakadémiai
tanár asszony, múzeum-körút
Igerics Katalin, Lipót-utca 6
Ulrich Cécilie, a budai zeneakadémia tanár-
nője, Albrecht-ut 6
Schmidt József, Lipót-utca 19
Puks Ferencz, nemz. zenedei tanár, Klauzál-
utca 4.

ZENESZERZÉS.

Erney József, kerepesi-ut 24.
Puks Ferencz, Klauzál-utca 4.
Huber Károly, új túzsde-épület
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakade-
miai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Huber Károly, új túzsde-épület.
Gobbi Alajos, nemz. zenedei tanár, magyar-
utca 39
Pischinger Alajos, nemzeti zenedei tanár,
dohány-utca 45.
Kis Péter, nemz. zenedei tanár, Sándor-ut. 5.
Frankhauser Károly, diófa-utca 18.
Mészáros Imre, tüzoltó-utca 10.
GORDONKA.
Szuk Lipót nemz. zenedei tanár, sip-utca

Schmidt Ferencz
Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:
Rövid salon, diófából
fekete.
Árjegyzék küldeték, díj nélkül.

J. Heitzmann és fia
cs. kir. udvari zongoragyáros
Elsőrangú gyár, mely különösen arról
nevezetes, hogy a legtartósabb hang-
szereket készíti. Zongorái az egész világon
el vannak terjedve. S mindenütt egyaránt
kelendőseknek és kedveltségnek örvende-
nek. Birja a legmagasabb kitüntéseket.

Egy jeles gordonkatanár
lakcíme
megtudható kiadóhivatalunkban.

Wessely Márton
zongoragyáros.
Különös specialitás az úgynevezett
»Diminutiv« zongora, legkisebb alak s
mégis erős, tömör hang. Bármilyen kicsi
szobában is elfér. Az egész zongora 1 1/2
méter. Különféle érmek.

EHRBAR
világhírű zongorái.
Ezen hangszerek a zongoragyárás
remekjei közé tartoznak. Tartós-
ságra utólérhetetlenek, ezen tulaj-
donságnak köszönheti a gyár nagy
hírnevét.
Kaphatók:
Salon Stucz, diófa
» » fekete
keresztthúrozott és egyszerű.

A legkitünőbb
HARMONIUMOK
Tietz Péter utóda
Kotykievics Teofil
gyára.

A legjobb minőségű
harmoniumok nagy
választéka. Hangver-
seny- és salon-harmo-
niumok. Prolongement
és percussióval tem-
plomára és iskolák
számára 100 forinttól
fölfele.

Több évi jótállás!
Árjegyzékek kívánatra
bérmentve küldetnek.

1883-ban 20,000 darab eladatott!

Szabadalmazott kávépörkölőgép tűz nélkül.
Nékülözhetlen minden háztartásban.

Előnyök: Utólérhetlen munkaképesség, a tüzelő anyag teljes
megtakarítása, kényelmes és egyszerű kezelés, tűzveszély töké-
letesen kizárva általános alkalmazhatóság, tartósság, legnagyobb
tisztaság, korom és füst képződése nélkül.

Egy darab	1/4 font	1/2 font	1 font kávéra
	2 fnt 25 kr.	2 fnt 75 kr.	3 fnt 25 kr.

utánvétel vagy a pénz előleges beküldése mellett bérmentve.
Képes magyarázat ingyen küldeték.

Kizárólagos főraktár Magyarországon:
Bieber Antalnál
Budapest, VII. kerület, dohány-utca 3. szám alatt.

Kávéárak: Mocca, valódi arabiai, kitünő tüzes zamatu 1 kilo: 1 fnt 95 kr., Cuba,
kiváló finom 1 kilo: 1 fnt 75 kr. Preanger-Jáva, igen finom, arany-barna: 1 fnt
65 kr. 5 kilós postacsomagokban bérmentve.

Böhm Ignác
és társa

Valódi
porosz köszén
prima minőség.

Megrendelések az irodába
V. Mérleg-utca 9. I. em.
intézendők.

Főraktár
osztrák államasut, külső
váci út.
Bemenet a Nándor-híd
mellett.

Farsangi ujdonságok!

Báli, estélyi és társas öltözékek,
brokát, satin duchesse, satin-mer-
velleux, gros de grain, surah, crêpe
de chine, illusion, tárlatán kelmék-
ből és francia színes báli himzék-
sek valamint természeti fecskék;
ugy

báli belépők
nagy választékban vannak

Rózsay A.
Confectioneur
Budapest, Deák-utca 7. sz.

Nemecske József
= Mignon =
zongorák. Tartós kitünő hangszerek. Külö-
nösen ajánlatosak iskolák számára.

Hamburger Károly
bécsi zongoragyáros, készít kitünő zongora-
rákat, melyek a »Harmonia« zongora-
teremben folyton készletben tartatnak és
jutányos áron kaphatók.

Zongorahangoló lakcíme
megtudható a »Harmonia« zeneműkeres-
kedésben.

Magrini Alajos
nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a
hangolást, hanem mint volt zongora-
készítő a hangszerek javítását is magára
vállalja

Pilát Pál
műhegedű-készítő
Zach T. és Lemböck G. cs. kir.
hegedűkészítő tanítványa

Budapesten, egyetem-utca 1.

mindennemű vonós hangszerekkel
dúsan felszerelt üzletet nyitott.
Elvállalja továbbá bármelynemű
vonós hangszerekkel ujonnan való
készítését, valamint újieneknek
művészit kivitelű javítását is, lehető
legjutányosabb árak mellett.

Károlyi György
ajánlja
gazdagon felszerelt papír-raktárát
szintugy összes
farsangi ujdonságait
Cotillon, tánczrendek
s a többi.

Budapest, V. ker. Dorottya-utca 10. szám.

A »Harmonia« egyes számának árak melléklet nélkül 20 kr.

1.

„Nyugtasd rajtam szép szemeid...”

Andante amoroso.

Szentirmay Elemértől.

Zongora.

Ének.
dolce

1. Nyug - tasd raj - tam szép sze - me - id bú - vös bá - jos
 Had tör - jön búm éj - sza - ká - ján a bol - dog - ság

2. Át - ka - rol - va tar - ta - ná - lak, ál - mo - doz - va
 És resz - ket - ve ra - bol - nám - el az el - só csó -

1. két csil - la - - - gát,
 de - rú - je át.
 hol dog - ság - - - ról,
 kot aj - kad - - - ról;

2.

E két dal Szentirmay Elemér »Szivhullámok« című legújabb művéből való. Az egész füzet, mely 10 dalt tartalmaz, ára 1 fnt 80 kr. s kapható a »Harmonia« nemz. zeneműkereskedésben (váci-utca 3. sz.).

mf

1. Mo - so - lyog - va nyíl - jon aj - kad é - des szó - ra,
 2. El fe - led - nek min - dent mindent el a bút és

rall. *f*

sze - re - lem - re, Ne - kem te - remtett az is - ten, Óh bo - rulj hát
 a bá - na - tot, És csak an - nak ö - rül - nek, hogy a jó is - ten

1. 2.

Ke - be - lem - - re. Ke - be - lem - re.
 nekem a - - dott. nekem a - dott.

dim. *p* *f* *p* *rall.* *pp*

2. „Egyszer volt egy legényke...”

Szentirmay Elemértől.

Ének. *Moderato.* *dolce*

Egy-szer volt egy le-gény - - ke
Ho - vá, ho - vá kis le - - ány?

Zongora. *fz* *leggiero*

Jaj! de na-gyon sze-rel-mes volt sze-gény - ke. Addig kért a lel-kem,
Mondja meg hogy ho-vá oly-an sza-po - rán. Addig já-rok, ke - lek,

A mig meg-i-gér - tem, Ha megcsó-kol, is-ten ne-ki el-né - zem.
Mig sze-re-tót le - lek, A-kit az-tán kedvem-re meg-sze-re - tek.

Addig kért a lel-kem A mig meg-i-gér - tem Ha megcsókol, is-ten ne-ki, el-né - zem.
Addig já-rok ke - lek, Mig sze-retót le - lek, A kit aztán kedvemre meg-szere - tek.

mf *mf* *p* *f* *ff*